

ОСОБЛИВОСТІ МІСЦЕВИХ ВИБОРІВ В МІСЬКІ ОТГ У 2015 ТА 2020 РР.: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ (НА ПРИКЛАДІ ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСТІ)

FEATURES OF LOCAL ELECTIONS IN AMALGAMATED TERRITORIAL COMMUNITY IN 2015 AND 2020: COMPARATIVE ANALYSIS (ON THE EXAMPLE OF ZAPORIZHZHIA OBLAST)

Міщенко А.С.,

*аспірантка кафедри політології
Запорізького національного університету*

У статті авторка на прикладі міських територіальних громад Запорізької області, чисельність яких перевищує 50 тис. осіб (Запоріжжя, Бердянськ, Энергодар, Мелітополь), розглядає регіональні особливості місцевих виборів (міського голови та депутатського корпусу) які відбулися в 2015 та 2020 роках. На основі даних Українського інституту майбутнього було помічено цікаву тенденцію, що після впровадження реформи децентралізації існує тенденція до збереження влади в руках одних і тих самих формацій регіональних еліт. На прикладі Запоріжжя та Мелітополя помічено, що в 2015 році персони, які стали мерами міста, балотувались від відомих партій, напередодні місцевих виборів в 2020 році утворили власні «іменні» партії, що в свою чергу допомогло провести у міську раду більшість депутатів з цих партій, на відміну від інших загальнонаціональних партій.

Досліджено досвід виборів у Бердянську, який продемонстрував високий рівень підтримки нині заборонених проросійських партій, чи то «Опозиційний блок», чи то «Опозиційна платформа за життя». Актуалізуючи бердянський досвід, буде корисним відмітити для майбутніх виборчих кампаній, що балотуватися у мери від партії, яка не збирається входити до депутатського корпусу, є недоречним фактором, так як підтримка з боку депутатського корпусу до мера відповідно буде відсутня.

Досвід Энергодару продемонстрував класичну ситуацію для промислового міста Південно-Східного регіону України, де значний вплив мають представники проросійських партій. Звісно, вони намагаються змінювати партійність, задля збереження посади, але енергодарці на виборах 2020 року у відносній більшості підтримали нову політичну силу.

На прикладі Запорізького регіону розглянуто один із можливих напрямків розвитку регіоналізму, який відкрився після реформи децентралізації, коли місцева політична еліта утворює фактично власні політичні регіональні чи субрегіональні політичні партії. Таким чином, завдяки наблизеності до жителів регіону та більшій поінформованості утворених субрегіональних партій щодо територіальних особливостей, на відміну від центральних партій, складається враження про потенційну ефективність такої локальної партії.

Ключові слова: регіон, децентралізація, місцеві вибори, міська територіальна громада, політичні партії.

In the article, the author examines the regional features of local elections (mayor and deputy corps) held in 2015 and 2020 using the example of urban territorial communities of the Zaporizhzhia region, the population of which exceeds 50,000 people (Zaporizhzhia, Berdyansk, Energodar, Melitopol). Based on the data of the Ukrainian Institute for the Future, an interesting trend was noticed that after the implementation of the decentralization reform, there is a tendency to retain power in the hands of the same formations of regional elites.

Using the example of Zaporizhzhia and Melitopol, it was observed that in 2015, persons who became mayors of the city, having run from well-known parties, formed their own "name" parties on the eve of the local elections in 2020, which in turn helped to bring the majority of deputies from these parties to the city council, unlike other national parties. The experience of the elections in Berdyansk, which demonstrated a high level of support for the currently banned pro-Russian parties, whether the "Opposition Bloc" or the "Opposition Platform for Life", was researched. Actualizing the Berdyansk experience, it will be useful to note for future election campaigns that running for mayor from a party that is not going to be part of the deputy corps is an inappropriate factor, since the deputy corps will accordingly lack support for the mayor. The experience of Energodar demonstrated a classic situation for an industrial city in the South-Eastern region of Ukraine, where representatives of pro-Russian parties have considerable influence. Of course, they are trying to change their party affiliation in order to retain their position, but residents of Energodar in the 2020 elections overwhelmingly supported the new political force. Using the example of the Zaporizhzhia region, one of the possible directions of development of regionalism, opened up after the decentralization reform, when the local political elite actually form their own political regional or subregional political parties, is considered. Thus, due to the closeness to the residents of the region and the greater awareness of the formed sub-regional parties regarding territorial features, in contrast to the central parties, an impression is made of the potential effectiveness of such a local party.

Key words: region, decentralization, local elections, urban territorial community, political parties.

Постановка проблеми. Протягом останніх років Україна активно політично трансформується, що пов'язано як із відходом від проросійського курсу, євроінтеграцією, так і нестандартним вирішенням політичних задач, новими реформами

та повномасштабною війною. Пошук регіональних особливостей на основі місцевих виборів може продемонструвати, в якому напрямку розвивається регіон та які політичні тренди реалізуються в регіоні. За основу порівняння взяли

Запорізьку область, вважаємо, що на сьогодні це є актуальним, так як більшість регіону знаходиться під тимчасовою окупацією. Відповідно треба зрозуміти основні особливості політичного розвитку довоєнних часів, що дозволить окреслити перспективи, які треба брати до уваги після деокупації регіону.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Дослідженням трансформації особливостей регіональної влади та, відповідно, формуванням регіональних груп впливу активно займається Український інститут майбутнього. Саме на основі аналітичного проєкту «Партії регіонів: у що і як грають регіональні групи впливу на полях незавершеної децентралізації» (2021 р.) та офіційних результатів місцевих виборів 2015 та 2020 років була написана дана стаття.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Реалізація реформи децентралізації та активні політичні трансформації як на регіональному, так і на загальнонаціональному рівнях спровокували трансформаційні зміни і в елітному середовищі регіонів. Вважаємо, що на сьогодні трансформації в сфері політичних еліт та настроїв суспільства, які відбуваються протягом останніх 8 років, не до кінця досліджені в українській політичній науці. Тому розгляд та порівняння місцевих виборів на прикладі вагомих та впливових міських територіальних громад Запорізької області надасть певного розуміння щодо того, які політичні сили були більш впливовими та як взагалі трансформуються політичні еліти в регіоні в залежності від викликів часу.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Основна мета даної статті – простежити на прикладі великих міських територіальних громад Запорізької області тенденцію до збереження влади в руках одних і тих самих формацій регіональних еліт.

Виклад основного матеріалу дослідження. Децентралізація, хоч і після 100% покриття території України громадами та об'єднання районів, ще вважається незавершеною. Доказом цього є недоопрацювання в законодавчій, конституційній та управлінській (інститут префектів) площинах. Через початок повномасштабного вторгнення РФ на територію України акценти щодо першочергових завдань з боку політичного керівництва країни змістилися, тому реформа децентралізації деякою мірою стала на паузу. Отже, варто більш детально розглянути стан реформування регіонів після місцевих виборів 2015 та 2020 року та до початку війни.

Експертне середовище відзначає, що останнім часом простежується тенденція до збільшення впливу регіональних еліт. Це спровоковано тенденцією, розпочатою в 2020 році після місцевих виборів, яка полягає в активізації діяльності щодо

збереження влади в руках одних і тих самих формацій регіональних еліт. Така тенденція стала протилежною до тенденції 2019 року, яка характеризувалась персональним оновленням політичного класу. З одного боку, тенденція посилення регіональних еліт викликана розчаруванням від оновленої владної верхівки, а з іншого – викликана можливостями реформи децентралізації, яка надала регіонам інструмент реалізації власних намірів та амбіцій. Таким чином, еліта підтримала реформу, бо в якійсь мірі регіони стали ще більш впливовими, ніж національні політичні гравці. Не менш вагомий вплив справило і законодавче середовище та, відповідно, реалізація державної політики, яка помітно знижувала вплив центру на регіони. У таких умовах регіональні еліти почали окреслювати зони і території впливу. Як результат починає формуватися загроза для центрального керівництва, відповідно до якої державна влада стає непотрібною «надбудовою», що просто намагається забрати частину регіональних ресурсів. Дослідники виокремлюють декілька типів регіональних груп впливу, які прослідковуються на сьогодні. Першими, та більш розповсюдженими, є власне регіональні групи впливу, їх особливість полягає в тому, що вони поширюються в межах одного регіону (області) та намагаються нарощувати свій конкурентний вплив. Наступні – це субрегіональні групи, відповідно, вони сформувались на рівні окремого району, а потім, в процесі політичної трансформації, збільшили свій вплив на територію регіону; в перспективі розвитку вони інтегруються спочатку в регіональну політичну групу впливу, а потім в центральну політику. Відповідно до ранжування, наступними є т.зв. «локальні олігархи», відповідно до своєї ознаки вони сформовані на основі місцевих бізнесів, які в перспективі мають поширення на наступні, вищі рівні впливу та управління. Та т.зв. «варяги», їх особливість полягає в тому, що це групи впливу, які сформувались в інших регіонах, але через якісь причини «зайшли» в інший регіон, шукають та отримують нових компаньйонів в цьому регіоні, а тепер готові використовувати цей регіон як базу для свого розвитку [12, с. 20-22].

Для більш детального розуміння регіональних груп впливу, які діють в умовах децентралізації, варто розглянути їх основні риси. Базовою, а в певній мірі і класичною рисою є те, що це неформальне об'єднання представників регіональних еліт. Позиціонують вони себе як певну спільноту, в якій немає жорстких «кордонів» щодо інших регіональних угруповань. Відповідно, вони знаходяться у стані постійної конкуренції, головним предметом якої є боротьба за ресурси та територію впливу. Окрім цього мають місце як формалізовані інститути у вигляді бізнесу та громадських та/або політичних організацій, а також нефор-

мальні інститути, які представляють собою нелегальний тінювий бізнес, корупційні схеми тощо. Група здатна артикулювати свої власні інтереси, при цьому частково погоджувати їх з громадою [12, с. 30]. Отже, бачимо, що регіональна група впливу має розгалужену систему діяльності та функціонування, життєдіяльність та стабільність якої залежить від конкурентоспроможності регіональної групи.

Як зазначає Український інститут майбутнього, місцеві вибори 2015 та 2020 рр. продемонстрували зростання політичної активності регіональних груп впливу, а також розвиток та утворення локальних регіональних партій. Це підтверджується статистично, якщо в 2015 році локальних партій, що брали участь у місцевих виборах по Україні, нараховувалося 39, то в 2020 році таких партій вже було 71 [12, с. 30].

Український інститут майбутнього також вказує на той факт, що в 2020 році відмічається збільшення рівня впливу та посилення позицій регіональних партій, в середньому по країні 37% депутатських місць обласних рад належить саме регіональним партіям. Але є і низка областей, де кількість кандидатів на отримання депутатського мандату від регіональних партійних проєктів зменшилась, це: Закарпатська область – на 7,81%, Запорізька область – на 7,14%, Одеська – на 1,19% та Сумська – на 6,25%. Вважаємо, що причинами низької спроможності регіональних партій в даних областях є: 1) низький рівень довіри до регіональних груп впливу; 2) ще незаангажований корупційними справами рейтинг пропрезидентської партії; 3) спроба перейти із загальнонаціональної до новоутвореної регіональної партії представників політичної місцевої влади, але які при цьому мають низький персональний рейтинг довіри [12, с. 31].

Не менш цікава ситуація щодо локального представництва спостерігається в міських ОТГ. Тому що, як демонструють результати двох останніх місцевих виборів, на даному рівні вагому роль починають відігравати місцева або субрегіональна еліта. Дослідники зазначають, що у великих містах частіше відбувається персональна ротація, а не зміна субрегіональної (локальної) групи впливу.

Місцеві вибори 2020 року стали не менш важливим етапом для розвитку та поширення впливу регіональних груп впливу. Як ми вище вказували, результати останніх виборів продемонстрували, що актуальним є не партійне представництво, а боротьба за збереження та посилення персональних позицій регіональних еліт. Саме це і визначає засади політичної поведінки основних регіональних політичних акторів. Регіональні еліти оцінювали рівень підтримки населенням національних та регіональних партій, оцінювали рівень довіри до них і, відповідно, визначали відсоток тих, хто точно пройде до місцевої ради. Регіональні еліти

намагались так чи інакше вплинути на формування списків цих партій. Де рівень підтримки всеукраїнських партій був низьким, там фінансування відбувалось на користь регіональних та локальних партійних проєктів, що їх значно посилювало. Поширеним є комбінований варіант впливу регіональних груп на формування політичного регіону.

Розглянемо більш детально особливості розвитку регіональної еліти на прикладі міських територіальних громад Запорізької області з населенням більше 50 тис. До таких належить: Бердянська, Енергодарська, Запорізька та Мелітопольська міські територіальні громади.

Почнемо детальний розгляд з обласного центру Запорізької області. У 2015 році головою Запорізької міської ради став Володимир Буряк. На той час невідома особистість в політичних колах Запоріжжя. До обрання мером міста працював головним інженером МК «Запоріжсталь». Найбільш цікаво, що балотувався він на посаду як безпартійний самовисуванець. Але варто відмітити, що на той час МК «Запоріжсталь» керував Ростислав Шурма, який був головою Запорізької регіональної організації «Опозиційний Блок» [3]. Масована та тиражована політична реклама для збільшення впізнаваності кандидата В. Буряка на посаду мера в 2015 року свідчила, що його виборча кампанія мала великого спонсора. Ознайомлення з його політичними діями та гаслами показувало, що даний кандидат перебуває під протекцією «Опозиційного блоку» та Запоріжсталі. Але для того, щоб у суспільства не виникало низки питань, пан Буряк балотувався як самовисуванець. Фактичну належність до «Опозиційного блоку» підтвердив той факт, що в 2019 році він балотувався до Верховної Ради саме від партії «Опозиційний Блок» [3].

Під час першого туру виборів на посаду міського голови Володимир Буряк став відносним фаворитом, набравши 31,8%, друге місце зайняв представник «Блока Петра Порошенка» Микола Фролов з результатом 12,96%. Третім став Ярослав Гришин, який балотувався від актуального та поширеного на той час партійно-політичного проєкту «УКРОП» [17]. Відповідно, у другому турі зустрілися Володимир Буряк та Микола Фролов. Так як партія БПП «Солідарність» не мала дуже високої підтримки у м. Запоріжжя, то Микола Фролов, будучи народним депутатом 8 скликання від 76 округу (м. Запоріжжя) та паралельно ректором Запорізького національного університету, набрав у другому турі лише 41,52%, коли Володимир Буряк отримав 58,48% голосів [4, 14]. Звісно, вибори не обійшлися без скандалу, зі звинуваченням з боку БПП на адресу Буряка в ймовірному підкупі виборців та використанні адміністративного ресурсу [3].

Схожа картина відбулася із виборами депутатів до Запорізької міської ради. Згідно з резуль-

татами виборів, до складу міської ради увійшли наступні партії: 1. «Опозиційний блок» – 31.25%, 2. «УКРОП» – 14.06%, 3. «Нова політика» – 14.06%, 4. БПП «Солідарність» – 12.50%, 5. «Наш край» – 9.38%, 6. Об'єднання «Самопоміч» – 9.38%, 7. «Батьківщина» – 9.38% [17]. Як бачимо, «Опозиційний блок» займав лідерські позиції в 2015 році в Запоріжжі. У той період масову підтримку ця партія мала саме в Південно-Східних регіонах країни. Але в 2020 році ситуація змінюється, партії трансформуються, а депутати змінюють партійність з метою збереження мандатів.

У 2020 році на посаду міського голови знов балотується В. Буряк, але вже від власної партії «Єднання». Офіційно політична партія «Єднання» була заснована ще наприкінці 2015 року. Але фактичне існування власної партії було констатовано, коли В. Буряк як мер на міській сесії в січні 2020 року заявив про свій намір повторно балотуватися. З того часу партія змінила назву, і дотепер дана партія позиціонує себе як «Партія Володимира Буряка «Єднання». Тоді ж Буряк зазначив, що збирає до себе в команду депутатів, яких поведе до виборів у наступну каденцію. Так як серед запоріжців В. Буряк вже був відомою персоною, з відносно адекватним рейтингом, частина депутатів, які балотувались від інших партій в 2015 році, вже у 2020 році стали депутатами вже від «Єднання» [10]. На місцевих виборах Володимир Буряк знову переміг з результатом – 59,99%. Друге місце зайняв Валерій Прозапас «Європейська солідарність» – 11,39%. Третім став Віталій Тищенко «Слуга народу» – 11,39% [18]. Як бачимо, результати виборів у порівнянні з 2015 роком відносно повторилися, переміг В. Буряк, а друге місце зайняв кандидат від партії П. Порошенка. Але за цей час В. Буряк став самостійною політичною фігурою, яка здатна об'єднати коло себе як досвідчених, так і молодих політиків. Окрім мерської перемоги, «Партія Володимира Буряка «Єднання» стала і лідером серед отриманих депутатських мандатів до Запорізької міської ради, набравши 25%. По 20% отримали «ОПЗЖ» та «Слуга Народу», «Європейська солідарність» – 17%, «Нова політика» – 9%, та «Партія Шарія» – 8% [20]. Як бачимо, чверть мандатів належить саме партії В. Буряка, що в свою чергу засвідчує, що сильний мер може утворити свою локальну (в даному випадку регіональну, так як 9 представників даної партії увійшли і до Запорізької обласної ради) партію, яка буде мати високий рівень довіри. Отже, на прикладі Запоріжжя, бачимо, що формується регіональна політична еліта, яка має високий рівень підтримки на відміну від загальнонаціональних партій, так як усі політичні партії так чи інакше мають скандальну історію у Запоріжжі. Проблемою будь-якої партії у Запоріжжі є відсутність циркуляції еліт. Це прояв-

ляється у тому, що одна й та сама особа за час своєї політичної кар'єри може змінити декілька політичних партій, тому будь-яка новоутворена партія має у своєму складі того, хто раніше був представником тієї партії, яка має значний антирейтинг. Отже, для голів партійних осередків це значна проблема: знайти досвідчених політиків з незаплямованою репутацією. Така ситуація є і в партії «Єднання», але в більшості своєму рейтинг партії тримається саме завдяки імені В. Буряка.

Розглянемо більш детально ситуацію в м. Бердянськ. У 2015 році у Бердянську за посаду мера змагалися О. Бакай, якого підтримав «Опозиційний блок», та представник партії «Наш Край» Володимир Чепурний, який до 2014 року очолював районну державну адміністрацію й був депутатом облради від Партії регіонів [2]. Перемогу у другому турі отримав В. Чепурний з результатом 52,74%, його опонент отримав на 10% менше [1]. Стосовно депутатів міської ради, то в 2015 році до її складу входили партії «Наш край», «Опозиційний блок», БПП «Солідарність», «Батьківщина», «Соціалісти», «Відродження» та партія ветеранів Афганістану [19]. Отже, бачимо, що в 2015 році в Бердянську велику підтримку отримали партії, які нині заборонені за проросійську ідеологічну позицію. Це не дивно, так як Бердянськ зазнав вагомому впливу російської пропаганди, і більшість населення сподівалась та вірила у можливість налагодження відносин з Росією. Також результати виборів свідчать, що на посаду мера балотувалися особистості, які так чи інакше пов'язані з Партією регіонів. Кардинально не відрізнялась ситуація і на виборах 2020 року, тоді депутатами Бердянської територіальної громади стали представники таких партій: «ОПЗЖ» – 39%, «Слуга народу» – 21%, «Наш край» – 18%, «Європейська солідарність» – 11%, «Опозиційний блок» – 11% [16, 20]. Хоч регіональних партій в Бердянську і немає, але бачимо, що вагому частку депутатського корпусу складають партії-послідовники Партії регіонів: «ОПЗЖ», «Опозиційний блок» та «Наш край». Стосовно виборів мера, то в 2020 році за цю посаду у другому турі змагалися Валерій Баранов від партії «За майбутнє» та Олександр Свидло від «ОПЗЖ». В першому турі перемагав О. Свидло – 35,3%, а В. Баранов отримав – 30,9%, у другому турі результати були відповідно 47,22% та 49,98% [5, 6]. Варто зазначити, що дані вибори відзначалися низкою політичних скандалів. Також бачимо, що В. Баранов, який неодноразово був мером Бердянська, балотувався від партії «За майбутнє», але дана партія навіть не висувалася на вибори до Бердянської міської ради, тобто у мера не була своєї партії, на яку він міг би спиратися. Тому В. Баранов зазнавав великого тиску від проросійських партій та через рік пішов у відставку [13]. Відповідно до цієї ситуації, треба

зробити висновок, що балотуватися на посаду мера від партії, яка потенційно не може або взагалі не збирається бути представленою у міській раді, немає сенсу, бо у такому випадку мер буде зазнавати тиску більшості депутатського корпусу, що буде гальмувати роботу міської ради.

Відсутність локальних партій прослідковується і в Енергодарі. У 2015 році на посаду мера в другому турі змагалися Павло Музика від «Опозиційного блоку» та Іван Самойдюк як самовисуванець. Тоді на виборах переміг П. Музика з результатом 29,23%, а І. Самойдюк отримав 22,83% [7]. Каденція П. Музики характеризувалися низкою корупційних скандалів, тому й не дивно, що в 2020 році він балотувався вже від іншої партії та програв. В 2020 році на посаду мера Енергодара балотувалося 17 кандидатів. Тоді на виборах переміг Дмитро Орлов від партії «За майбутнє» з результатом 27,14%, а П. Музика від партії «Партія Володимира Буряка «Єднання», програв вибори, набравши майже вдвічі менше голосів [11].

Стосовно виборів депутатського корпусу, то в 2015 році до Енергодарської міськради пройшло сім політичних сил, а саме: «Опозиційний блок» – 28,7%, «БПП – Солідарність» – 12,4%, Партія Сергія Тігіпка «Сильна Україна» – 10,1%, «Нова політика» – 9,4%, Партія захисників Вітчизни – 7,8%, ВО «Батьківщина» – 7,5% та «УКРОП» – 5,4% [15]. У 2020 році партійний склад Енергодарської міської територіальної громади став наступним: «ОПЗЖ» – 35%, «За майбутнє» – 26%, «Слуга народу» – 15%, «Європейська солідарність» – 12%, та «Нова політика» – 12% [20]. Як бачимо, як в 2015, так і в 2020 році перевагу мали нині вже заборонені «опозиційні» партії, що також свідчить про вагомий вплив російської пропаганди на Енергодар. Стабільний відсоток підтримки має партія П. Порошенка, а щодо інших партій, то бачимо, що деякі партії взагалі зникли з політичної арени або ж стали непрохідними. Позитивним моментом є той факт, що перемогу на виборах мера Енергодара в 2020 році здобув представник партії «За майбутнє», як і в Бердянську, і що вагомий відсоток представників даної партії представлений в міській раді, чого не було у Бердянську.

Розглянемо детально Мелітополь, в якому прослідковуються схожі тенденції із Запоріжжям. Так, в 2015 році під час другого туру виборів на посаду мера Мелітополя зустрілися кандидати від БПП «Солідарність» Сергій Мінько та Опозиційного блоку Олексій Рябіков, які набрали 52,74% та 42,71% відповідно [9]. Отже, що є дивним для запорізького регіону, так це перемога кандидата від БПП. Варто зазначити, що С. Мінько у своїй політичній кар'єрі пройшов шлях від місцевого «регіонала» до створення власної партії. Так, протягом каденції С. Мінька «БПП» втратила значну підтримку серед мелітопольців, і С. Мінько, як

В. Буряк у Запоріжжі, утворив власну регіональну партію, яка набула поширення в Мелітополі та декількох сусідніх громадах. На виборах у 2020 році в Мелітополі С. Мінько поступився місцем представнику своєї «іменної» партії «Команда Сергія Мінька» Івану Федорову, який переміг з результатом 60,83% [8, 12, с. 36]. Основними його опонентами були Маслов Павло від «ОПЗЖ» та Балицький Віталій від «Опозиційного блоку» [8].

Стосовно складу міськрад, то після місцевих виборів 2015 року міськрада виглядала наступним чином: 50% депутатів від «Опозиційного блоку», 19,04% – БПП, 14,28% – «Самопоміч» 9,52% – «Партія ветеранів Афганістану» та 7,14% «Наш край» [9]. У 2020 році ситуація стосовно партійного представництва кардинально змінилася і виглядала вже так: Політична партія «Команда Сергія Мінька» – 45%, «ОПЗЖ» – 26%, «Опозиційний блок» – 12%, «За майбутнє» – 10% та «Європейська солідарність» – 7% [20]. У порівнянні бачимо, що «Опозиційний блок» значно втратив підтримку у Мелітополі, але якщо брати до уваги, що Опозиційний блок та ОПЗЖ це т.зв. партії «сестри-близнючки», то електорат в 2020 році, на відміну від 2015 року, просто поділився на дві партії. Команда экс-мера зробила тактично вірно, утворивши нову партію, тим самим відсторонивши від гучних скандалів тих осіб, які стоять за ОПЗЖ, Опозиційним блоком та партією П. Порошенка. Відсутність у списку «Слуги народу» також демонструє політичні настрої мелітопольського краю, вважаємо, що саме наявність власної партії С. Мінька не допустила розпорошення електорату на інші партії, в т.ч. і «Слуг народу».

Висновки та перспективи подальших розвідок у цьому напрямі. На основі розглянутих результатів виборів до міських рад в 2015 та 2020 роках найбільших міських територіальних громад (з 2020 р.) Запорізького регіону можемо сформулювати низку висновків. В Запоріжжі та Мелітополі прослідковується тенденція до збільшення впливу регіональних еліт. Це проявляється у тому, що мери міст, які були на посаді з 2015 по 2020 роки, утворили власні іменні партії, тим самим негативної репутації від партій, з якими вони були прямо чи опосередковано пов'язані в 2015 році, що дозволило вагомому відсотку депутатів «зайти» в місцевий орган влади від їхньої партії. Якщо розглядати регіон в цілому, то видно, що як у 2015, так і в 2020 році мав місце вагомий відсоток підтримки проросійських партій, що було характерне взагалі для Південно-Східного регіону країни. Вважаємо що такі результати в певній мірі стали одним з офіційних приводів для окупації Запорізького регіону з боку російських загарбників. Сподіваємося, що після деокупації більшість населення обміркує свій потенційний вибір і не допустить до влади прихильників «руського миру».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бердянськ. Вибори міського голови 15 листопада 2015. Другий тур. URL: https://ukraine-elections.com.ua/uk/election_data/region_result_page/125 (дата звернення 21.11.2022).
2. Битва за мерів у другому турі: хто, де і проти кого. URL: https://www.bbc.com/ukrainian/politics/2015/11/151104_mayors_second_round_vs (дата звернення 21.11.2022).
3. Буряк Володимир Вікторович. Характеристика політика. URL: <https://www.chesno.org/politician/35124/> (дата звернення 21.11.2022).
4. Буряк виграв вибори мера Запоріжжя. URL: https://lb.ua/news/2015/11/16/321047_buryak_viigral_vibori_mera_zaporozhya.html (дата звернення 21.11.2022).
5. В Бердянське переміг кандидат от «ОПЗЖ» на 955 голосів. URL: <https://zn.ua/POLITICS/v-berdjanske-pobeditel-vyborov-operedil-kandidata-ot-opzzh-na-955-holosov.html> (дата звернення 21.11.2022).
6. Вибори мэра Бердянська: Валерий Баранов в третий раз возглавит город. URL: https://vybory.24tv.ua/ru/rezultati-vibori-mera-berdjansk-2020-sik-kto-pobedil_n1461765 (дата звернення 21.11.2022).
7. Вибори мэра Энергодара выиграл кандидат от ОБ. URL: <https://ukranews.com/news/387889-vybory-mehra-ehnergodara-vuygral-kandydat-ot-ob> (дата звернення 21.11.2022).
8. Мелітополь. Вибори міського голови 25 жовтня 2020. URL: https://ukraine-elections.com.ua/uk/election_data/region_result_page/194
9. Мелітополь: поперед мера в міськраду. URL: https://www.bbc.com/ukrainian/politics/2015/11/151112_melitopol_election_vs (дата звернення 21.11.2022).
10. Мер Запоріжжя: від підтримки «Опоблоку» до власної партії. URL: <https://www.chesno.org/post/4107/> (дата звернення 21.11.2022).
11. На виборах міського голови Энергодара чинний голова програв місцевому активісту. URL: <https://suspilne.media/78512-na-viborah-miskogo-golovi-energodara-cinnij-golova-prograv-miscevomu-aktivistu/> (дата звернення 21.11.2022).
12. Нагірний В., Васильченко С., Мироненко Є., Денисенко В.. Доповідь: Партії регіонів: у що і як грають регіональні групи впливу на полях незавершеної децентралізації. Український інститут майбутнього. 2021. URL: <https://uifuture.org/publications/dopovid-vidnosynu-kyueva-i-regioniv-perezavantazheniya/> (дата звернення 21.11.2022).
13. Партія «За майбутнє» вимагає розслідувати факти тиску на міського голову Бердянська. URL: <https://suspilne.media/181576-partia-za-majbutne-vimagae-rozsliduvati-fakti-tisku-na-miskogo-golovu-berdanska/> (дата звернення 21.11.2022).
14. Результати виборів мера Запоріжжя 2015: підсумки підрахунку голосів. URL: <https://elections.rbc.ua/ukr/news/rezultaty-vyborov-mera-zaporozhya-2015-itogi-1445790419.html> (дата звернення 21.11.2022).
15. Результати виборів в горсовет стратегически важного города Запорожской области объявят завтра в полдень. URL: <http://iz.com.ua/glavniye/83621-rezultaty-vyborov-v-gorsovet-strategicheski-vazhnogo-goroda-zaporozhskoy-oblasti-obyavyat-zavtra-v-polden> (дата звернення 21.11.2022).
16. Результати виборів до Бердянської міської ради (оновлено). URL: <https://www.brd24.com/news/a-79224.html> (дата звернення 21.11.2022).
17. Результати виборів у Запоріжжі. URL: <https://elections.rbc.ua/ukr/result-region/zaporozhye> (дата звернення 21.11.2022).
18. Результати місцевих виборів у Запоріжжі: хто став мером. URL: https://vybory.24tv.ua/vibori-mera-zaporizhzhya-2020-rezultati-golosuvannya-ofitsiyno_n1438638 (дата звернення 21.11.2022).
19. Скільки депутатів в новій міськраді Бердянська від кожного округу. URL: <https://socialdata.org.ua/skilki-deputativ-v-noviy-miskradi-b/> (дата звернення 21.11.2022).
20. Хто виграв місцеві вибори? Вивчайте інтерактивну карту результатів. URL: <https://texty.org.ua/projects/102405/gromada-misto-oblast-rezultaty-miscevyh-vyboriv/> (дата звернення 21.11.2022).